

POMORSKO PRAVO (Uporednopravna studija)

Autori: Borislav V. Ivošević i Časlav Pejović

Izdavači: Pravni fakultet Univerziteta Union u Beogradu i Službeni glasnik Beograd, 2019., 902 str.

U izdanju Pravnog fakulteta Univerziteta Union u Beogradu i Službenog glasnika, objavljena je knjiga *Pomorsko pravo (Uporednopravna studija)*, čiji su ko-autori dvojica svjetski priznatih znanstvenika i stručnjaka iz ove grane prava: profesor emeritus Borislav V. Ivošević, dugogodišnji profesor Pomorskog fakulteta u Kotoru i Pravnog fakulteta u Podgorici (Crna Gora) i prof. dr. sc. Časlav Pejović, redoviti profesor na Pravnom fakultetu Univerziteta Kyushu (Japan).

Pisci ove knjige sami su si zadali vrlo zahtjevan zadatak – kreirati djelo u kojem će analizirati sve važne institute pomorskog prava i to na način koji će obuhvaćati ne samo teoretske definicije i osnovne elemente tih instituta nego će sadržavati i poredbeni prikaz zakonodavstava odabranih država. Zadatak je dodatno usložnjavala činjenica da je takva poredbenopravna analiza koncipirana u dva kruga. Prvi krug obuhvaća poredbeni prikaz anglosaksonskog (engleskog i američkog) prava s jedne i europskog (kontinentalnog) prava s druge strane. Drugi krug poredbene analize obuhvaća prikaz pomorskog zakonodavstva Slovenije, Hrvatske, Crne Gore i Srbije dopunjen povijesnopravnom analizom sličnosti i razlika današnjih pomorskih propisa navedenih zemalja sa Zakonom o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi iz 1977. – posljednjim pomorskim zakonskim propisom koji je bio na snazi dok su navedene, danas neovisne i samostalne države, bile u sastavu bivše jugoslavenske državne zajednice.

Dakle, zadatak nije bio nimalo jednostavan. Međutim, upravo su autori ove knjige “idealni” za izvršenje takvog zadatka. U svom bogatom radu, djelujući kao sveučilišni nastavnici, znanstvenici, arbitri, kao i u drugim ulogama pomorskopravnih teoretičara i praktičara, izučavali su i primjenjivali pomorska prava država iz oba kruga navedene poredbenopravne analize. Sposobnost izvršenja ovoga zadatka profesori Ivošević i Pejović dokazali su i u nizu svojih ranijih publikacija (udžbenika, monografija, članaka). Ta ranija djela, značajno osuvremenjena i dopunjena kako bi bila aktualna i prilagođena današnjem stupnju i trenutku razvitka pomorskog prava, sasvim razumljivo i opravdano predstavljaju jedan od stupova temeljaca ovog novog, doista iznimnog djela koje imamo čast i zadovoljstvo čitati.

Autori se nisu zadržavali samo na analizi nacionalnih propisa prava odabranih zemalja nego su vrlo iscrpno analizirali i međunarodne ugovore – konvencije i protokole pomorskog prava koje su služile zakonodavcima tih država kao uzori za kreiranje domaćih propisa. Kada su procijenili da je to potrebno radi razumijevanja materije, autori su se osvrnuli i na relevantne odredbe pomorskog prava Europske unije.

Svakako valja istaknuti i niz vrlo kvalitetnih teoretskih analiza definicija i bitnih obilježja određenih pomorskopravnih instituta koje su dane u ovome djelu. Autori se nisu libili da, tamo gdje su smatrali da je svrsishodno, iznesu i vlastita argumentirana kritička stajališta određenih konvencijskih i zakonskih rješenja te da na taj način doprinesu daljnjem razvitku pomorskopravne znanosti i legislativnog razvoja.

Djelo je strukturalno podijeljeno na uvodni dio i četiri glavna poglavlja, koja sami autori nazivaju “knjigama”.

U uvodnome dijelu autori definiraju pojam i predmet pomorskog prava, uspoređujući ga s drugim granama prava i drugim znanstvenim poljima i granama koje se bave određenim aspektima pomorstva. Ovaj dio sadržava i vrlo pregledan povijesnopravni prikaz razvitka pomorskog prava na međunarodnoj, EU i nacionalnoj razini odabranih država.

Nakon uvodnoga dijela slijedi “Knjiga prva – brod i plovidba”. U tome dijelu, koji se sastoji od šest glava, autori u prve tri glave analiziraju aspekte pomorskog upravnog prava, osvrćući se na sva važna pitanja vezana uz organizaciju pomorske plovidbe na globalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini, definiciju broda i elemenata za individualizaciju broda, upravne aspekte upisa (i upisnika) brodova te, u konačnici, na pitanja sigurnosti plovidbe, uključujući i kontrolnu funkciju države zastave broda te država luka u koje brodovi uplovljavaju. Preostale tri glave Knjige prve posvećene su analizi stvarnih prava na brodu (stvarnopravna obilježja broda, pravo vlasništva, hipoteka, privilegiji na brodu), identifikaciji i pravnom statusu osoba koje sudjeluju u pomorskom poduzetništvu (vlasnik broda, brodar, menadžer, agent, špediter, lučki slugač, zapovjednik i članovi posade). U posljednjoj glavi Knjige prve autori analiziraju institute privremenog zaustavljanja brodova i ovrhe na brodu.

“Knjiga druga – ugovori, prijevozne isprave i ugovorna odgovornost” posvećena je svim ugovorima o iskorištavanju brodova. Autori ponajprije pojašnjavaju kako je ekonomika pomorstva utjecala na pravno uređenje raznorodnih ugovora o iskorištavanju brodova. Osobito detaljno analiziraju se brojni pravni aspekti ugovora o prijevozu stvari morem (povijesnopravni razvoj na svim

razinama, sklapanje i izvršenje ugovora, odgovornost za štetu na teretu, prijevozne isprave, specifičnosti i međusobne razlike između brodarskog ugovora na vrijeme – *time charter* i brodarskog ugovora na putovanje – *voyage charter*). Kao uostalom i u čitavom ovome djelu, autori se ne zadržavaju samo na “suhom” prikazu nacionalnih i međunarodnih izvora prava nego analiziraju i brojne ugovorne klauzule koje su prisutne u standardnim formularima ovih ugovora. Nakon ugovora o prijevozu stvari, autori daju prikaz ugovora o zakupu broda (naglašavajući pritom razliku u odnosu prema *time charteru*), a za svaku pohvalu je i analiza nekih relativno novijih, a u praksi široko prisutnih prijevoznih ugovora, kao što su količinski ugovor (*Volume* ili *CoA contract*) i ugovor o korištenju određenog broskog prostora za smještaj kontejnera (*Slot Charter*). U glavama koje slijede, autori obrađuju ugovore o prijevozu putnika i prtljage, ugovor o tegljenju i ugovor o pomorskoagencijskom poslu. Posljednja (šesta) glava Knjige druge posvećena je pomorskoj prodaji, odnosno pojašnjavanju uloge pomorskog transporta u kontekstu (međunarodne) kupoprodaje, kao i vezi ugovora o prijevozu s drugim važnim ugovorima koji se sklapaju radi izvršenja “krovnog” ugovora o prodaji robe. Zato se analiziraju i ugovori o dokumentarnom akreditivu te ugovori o osiguranju robe. Ugovor o osiguranju robe na ovome se mjestu kraće elaborira, budući da je taj ugovor detaljno obrađen u dijelu knjige koji se bavi pomorskim osiguranjem.

“Knjiga treća – pomorske nezgode, izvanugovorna odgovornost i sustav općeg ograničenja odgovornosti” posvećena je (najvećim dijelom) onome što se u angloameričkom pomorskom pravu naziva *wet shipping*. Podrobno se najprije analiziraju pravni aspekti zajedničke havarije, sudara brodova, spašavanja na moru i vađenja (uklanjanja) potonulih stvari. Nakon toga, autori daju prikaz pravnog uređenja izvanugovorne odgovornosti u pomorskom pravu s posebnim osvrtom na odgovornost za onečišćenje morskog okoliša s brodova (CLC i Fond konvencija, Bunker konvencija, HNS konvencija). “Knjiga treća” završava vrlo preglednim prikazom instituta općeg ograničenja odgovornosti brodovlasnika (i drugih osoba koje imaju pravo na to ograničenje).

“Knjiga četvrta – pomorsko osiguranje” posljednje je poglavlje knjige. Autori ponajprije definiraju pojam i osnovna obilježja pomorskog osiguranja i pojašnjavaju njegove tržišne osnove te važnost za odvijanje pomorskog gospodarstva. Nakon toga započinju analizu ugovora o pomorskom osiguranju. Pritom prvo (u općem dijelu) analiziraju opće elemente (pojam ugovora i njegove opće osobine, police i druge isprave o osiguranju, pravo na osigurninu i likvidacija štete iz osiguranja) koji su zajednički svim vrstama ugovora o pomorskom osiguranju. Nakon toga slijedi posebni dio u kojem se vrlo detaljno, ali istodobno sustavno

i pregledno, analiziraju zasebnosti ugovora o osiguranju robe (*cargo insurance*), ugovori o osiguranju broda (*hull insurance*), uključujući i osiguranje brodova u gradnji te osiguranje odgovornosti u pomorstvu (*liability insurance*) s posebnim naglaskom na ulogu P&I klubova.

Pomorsko pravo izuzetno je složena pravna grana. To je u prvom redu posljedica činjenice da ono osim regulacije za tu granu prava svojstvenih specifičnosti, u pogledu velikog broja pravnih pitanja zapravo predstavlja “posebno” pravo u odnosu na niz drugih “općih” pravnih grana – građansko, trgovačko, međunarodno privatno, upravno pravo itd. Osim toga, obilježava ga vrlo velik broj primjenjivih pravnih izvora na različitim razinama – nacionalnoj, europskoj i globalnoj, a tome treba svakako pridodati i vrlo važne autonomne izvore pomorskog prava. Upravo zbog toga je jako teško kreirati sustavan, širokoj publici razumljiv i pitak analitički pregled ove grane prava. Autorima ove knjige to je bez sumnje uspjelo, kao što im je uspjelo u takav pregled uključiti i “dvokružnu” poredbenu pravnu analizu. Upravo zato će ova knjiga imati širok krug čitatelja. Ona može poslužiti kao vrlo kvalitetan udžbenik, prvenstveno na specijalističkim i doktorskim studijima, ali zasigurno može biti iznimno korisna svim teoretičarima i praktičarima koji se susreću s određenim institutima pomorskog prava i koji će na jednom mjestu dobiti saznanja o tim institutima i njihovom uređenju u određenim državama.

Zbog svega navedenog, autorima valja čestitati i odati im dužno priznanje i zahvalnost. Naravno, s nestrpljenjem očekujemo njihova buduća vrhunska djela.

Dr. sc. Jasenko Marin, redoviti profesor u trajnom zvanju

*Katedra za pomorsko i općeprometno pravo
Pravni fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*

Summary:

MARITIME LAW
(Comparative Legal Study)

Authors: Borislav V. Ivošević and Časlav Pejović

Publishers: Union University in Belgrade / Faculty of Law and Official Gazette Belgrade, 2019, 902 pages.

Pomorsko pravo (Uporednopravna studija) / Maritime Law (Comparative Legal Study) is a comprehensive textbook of maritime law. In addition, it offers a comparative legal analysis of national maritime legislation in Slovenia, Croatia, Montenegro and Serbia and considers differences between national maritime legislation in Anglo-American and European countries.

In the introductory part, the authors define the concept and subject of maritime law by comparing it with other branches of law and other scientific fields that deal with certain aspects of shipping. This section also contains a historical and legal overview of the development of maritime law at the international and EU level as well as at the national levels of selected countries.

The first part of the book (“Ship and Shipping”) concerns maritime administrative law (the notion of the ship, ship registers, the safety of shipping) and maritime property law (ownership of the ship, ship mortgage, maritime liens, ship arrest, execution of maritime claims).

The second part (“Contracts, Transport Documents and Contractual Liability”) covers the conclusion and performance of various shipping contracts (types of contracts in maritime transport, contracts for the carriage of goods by sea, time charter, voyage charter, liability of the carrier for the goods, bill of lading and other documents, charter by demise, bareboat charter, contracts for the carriage of passengers and their luggage by sea, liability of the carrier for the passengers and their luggage, tug and towing contracts, the maritime agency contract). At the end of this part, the authors examine the role of the contract for the carriage of goods by sea in the performance of the international sale of goods.

The third part (“Shipping Accidents, Extra-contractual Liability, System of General Limitation of Shipowner’s Liability”) mainly discusses “wet shipping” (general average,

collision, salvage, liability for the marine environment), with a specific chapter devoted to international and domestic laws regulating the limitation of the shipowner's liability.

The fourth (final) part ("Marine Insurance") deals with all aspects of this very important area of maritime law (including the notion and essentials of the marine insurance contract, insurance policy and other documents of insurance, the rights and obligations of contracting parties, cargo insurance, hull insurance, liability insurance, the role of P&I Clubs).

The book is written clearly and systematically. It can serve as a high-quality university textbook and will be useful to all lawyers dealing with maritime law. This book will certainly provide the reader with a comprehensive set of information on international maritime legislation and on national legislation in selected countries.